Amb ulls d'avi

Amb ulls d'avi

Francesco Tonucci

FRATO

GRAÓ

MICRO-MACRO REFERÈNCIES 7

Col·lecció Micro-Macro Referències
Sèrie Comunitat educativa
Directora d'aquest títol: Rosa Guitart

© Francesco Tonucci
© d'aquesta edició: Editorial GRAÓ, d'IRIF, SL
C/ Hurtado, 29. 08022 Barcelona
www.grao.com

1a edició: abril 2009
ISBN: 978-84-7827-700-1
DL: B-17.071-2009

Disseny: Maria Tortajada Carenys
Impressió: Imprimeix

Resten rigorosament prohibits i estaran sotmesos a les sancions establertes a les lleis, la reproducció o l'emmagatzematge total o parcial de la present publicació, incloent-hi el disseny de la portada, així com la transmissió d'aquesta per qualsevol mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació o bé de fotocòpia, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*. Si necessita fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra, adreci's a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, *www.cedro.org*).

Al Federico, que m'ha ensenyat a ser avi.

A la Nina, que es beneficiarà del que he après.

Índex

Introducció 9

Primera part: Estimats… 11

Estimat Federico 13

Estimada Nina 24

Estimats fills 27

Estimats col·legues avis 29

Segona part: De nét, se'n neix; d'avi, se'n fa 33

Tercera part: Els jocs dels avis per als néts d'avui 131

Introducció

Aquest llibre està escrit, o més ben dit, dibuixat, per un avi. Un avi feliç i orgullós de ser-ne. Un avi que se'n recorda perfectament dels seus avis i de quan els seus pares eren avis, i que observa amb curiositat com estan millorant i empitjorant les condicions i les experiències dins la nostra categoria.

En aquest llibre, hi ha més avis que no pas àvies. La primera raó sembla òbvia: com a avi que sóc, m'afecten més i conec millor els problemes dels avis que no pas els de les àvies. Això no obstant, seria de desitjar que un observador que s'aventura a escriure un llibre, per més que sigui de vinyetes, estigués al cas del món que l'envolta i no solament del que té més a prop. De fet, la veritable raó per la qual he dibuixat més avis és una altra, i és que els avis abans no hi eren. O, per ser més exactes, hi eren, però, com que generalment havien d'anar de mascles, ser avi representava només un títol honorífic i de prestigi: l'avi era qui gaudia dels néts els diumenges, els comprava un gelat, els feia regals per Nadal i era algú a qui calia respectar mentre descansava. Les àvies, en canvi, sempre hi han estat, i la seva nova condició únicament era i és la continuació del seu paper de mares: sempre han tingut cura dels néts, han aconsellat les filles o les joves, han substituït les mares que havien de treballar o d'absentar-se. Amb els avis i les àvies es repeteix pràctica-

ment el que succeeix amb la jubilació. Les dones no es jubilen, perquè, almenys, la meitat de la seva feina, la de mestresses de casa, continua durant tota la seva vida. Els homes, per contra, després de dedicar les millors i més grans energies a la vida laboral, quan es jubilen, experimenten una dolorosa separació, un trauma, es deprimeixen i no saben com han d'emprar tot el temps lliure de què disposen. I les seves dones, a més d'exercir de mestresses de casa i d'àvies, s'han de convertir en assistents socials.

Avui, però, les noves condicions socials, la dificultat dels fills i les filles per ser pares i mares reclamen dels homes que siguin avis a tots els efectes, que protegeixin, que acompanyin, que eduquin els néts i que ajudin a casa. Els avis se solen sentir insegurs, incòmodes i maldestres en aquest paper, que per a ells és nou i de vegades sorprenent. D'aquí ve que, com que la sàtira és exclusivament crítica i denúncia, sigui molt més senzill fer-nos la guitza a nosaltres, els avis, que no pas a les competents i indispensables àvies.

Primera part
Estimats...

Estimat Federico

Estimat Federico,

Quan el teu pare, una tarda de novembre de fa dinou anys, em va dir que tenia una cosa important a dir-me, vaig entendre de seguida que era quelcom de seriós. Ell estava indecís, jo esperava preocupat. Vaig començar a imaginar-me problemes amb drogues, amb els amics... Quan em va dir que la seva xicota estava de sis mesos no aconseguia entendre-ho. Era l'última cosa al món que hauria imaginat. No sabia ni que tingués xicota, tímid com era.

Són moments increïbles, que s'haurien de poder filmar per reviure'ls després amb calma. Seria bonic avui poder tornar a viure amb tu aquella escena, en la qual per primera vegada vaig saber que seria avi. Un conflicte improvisat entre la idea meravellosa de ser avi i una situació complicada per al nen en néixer, fora d'una família, de dos nois de divuit anys. La preocupació per si sabrien portar adequadament aquest pes i el respecte per la decisió de tenir el nen, presa per ells sols. Una decisió presa sis mesos abans, quan el període més delicat i difícil ja havia passat. Ens havien eximit de la participació en una decisió difícil, exclòs d'un moment important. I després calia trobar les paraules a dir. El teu fill ha fet el primer pas, el més difícil per a ell. Ell, tant tímid, t'ha dit que serà pare i que tu seràs avi. Ara et toca a tu, has de trobar les paraules adequades. Poques, però adequades. Sense guió, sense apuntador... Tot això en vint segons.

Després, naturalment, les paraules surten juntament amb les llàgrimes i la joia. No és certament la manera més fàcil i més desitjable de portar un nen al món, però naixerà un nen i nosaltres serem aquí esperant-lo. Estarem a punt per fer-nos-en càrrec, si cal. No us preocupeu, no estareu sols.

Al final, no va fer falta res, se'n van fer càrrec i et van criar com a bons pares, sense viure junts, com t'hauria agradat, però sense fer-te viure els conflictes i els xantatges de la separació.

La nostra història d'avi i nét ja és llarga. La més bonica, en la qual l'avi fa d'avi i el nét de nét, probablement s'ha acabat. Ara som dos adults que s'estimen i s'intercanvien opinions. Opinions quasi sempre diferents a causa de les generacions que ens separen. Tu portes un pírcing a la llengua i un tatuatge darrere el coll. Duus els pantalons de manera que se't veuen els calçotets. Penses que treure bones notes no val la pena, que el millor seria passar amb el mínim, encara que sovint el mínim no l'has assolit. Allò que aprecio en tu és la sinceritat amb la qual afirmes aquestes coses: l'escola no t'agrada (certament l'escola no ha fet res per guanyar-te), si poguessis no hi aniries. «Haig d'anar i vaig –em vas dir una vegada– però no espereu que ho faci de gust o amb ganes». Hi vas per complir amb una obligació, amb el mínim esforç. Jo tampoc hi anava de bona gana, però no ho deia, és més, potser ni tan sols ho pensava. No es feia. Nosaltres intentàvem treure bones notes encara que no ens agradés, pel sentit del deure, pel sentit del sacrifici; perquè això era el que esperaven els pares i la societat de nosaltres. Aleshores, fa seixanta anys, ens ho crèiem.

Tanmateix, el que vull recordar amb tu en aquesta carta que obre aquest llibre –que hauria d'estar dedicat només a tu i que, per un retard editorial, està dedicat també a la Nina, que mentrestant ha tingut temps d'arribar– és la nostra relació d'avi i nét a través d'algunes experiències que hem compartit i que tots dos recordem amb plaer i curiositat. Sovint són experiències que no vaig viure amb els meus fills, amb el teu pare i els teus oncles, en part perquè aleshores no entenia gaire els nens i en part perquè, quan es tenen els nens petits, queda poc temps i la feina compta molt, compta massa.

Els regals

El primer regal que recordo van ser unes tisores que et vaig portar d'un viatge a Espanya. Devies tenir quatre o cinc anys. Unes tisores de veritat, d'acer i de bon tall. Així, quan venies a casa meva, tu amb les teves tisores i jo amb les meves, més grans, jugàvem a retallar figures, personatges, animals, directament del paper. Revivia amb tu un joc que m'ha acompanyat durant tota la infància: fabricar els personatges dels nostres jocs retallant-los. Els meus germans i jo construíem així decúries i centúries romanes, tribus d'indis pèl-roges, exèrcits víkings. A vegades, tot just quan arribaves a casa, em deies: «Avi, retallem?». A la tercera part d'aquest llibre explico aquests jocs perquè crec que encara poden resultar interessants per als nens d'avui.

Un altre tipus de regals eren els de Nadal. Segons la nostra tradició familiar, el regal per jugar el porten els Reis el 6 de gener. Durant les

vacances de Nadal, a Cervara, el poblet on passàvem les nostres vacances, tenia temps per preparar una joguina important, sempre de fusta. Recordo una nau, un camió i un Pinotxo, de mig metre d'alçada i completament articulat. L'últim regal, quan eres ja grandet, va ser una caixa per a les eines de fuster, naturalment plena d'eines, claus, cargols. Eren objectes de veritat, construïts amb passió en moltes hores de feina. Eren joguines amb les quals havia jugat l'avi en construir-les i el nét en utilitzar-les. Algunes encara «viuen» enmig d'un cementiri de joguines, sovint molt cares. El Pinotxo, per exemple, continua assegut a la meva prestatgeria, entre els llibres, tot esperant que la Nina o un fill teu tinguin ganes de jugar-hi.

Els jocs

Mai no he cregut que els nens d'avui siguin tan diferents de com érem nosaltres de petits i, en particular, que els nens d'avui ja no sàpiguen jugar. Ara bé: si els envoltem de joguines i si acceptem qualsevol xantatge comercial procedent de la publicitat televisiva, és probable que, per comoditat i per caprici, els nens d'avui reclamin ser propietaris de moltes joguines, renunciant així al joc i a divertir-se.

Per això, sempre m'ha agradat ensenyar-te a què jugava de petit. Un d'aquests jocs –ja te n'he parlat– tenia a veure amb retallar figuretes de paper. Amb uns talls ben fets, un rectangle de paper esdevé un esquiador o un cavall, un joc que al llarg dels anys s'ha tornat essencial. En aquests dos casos, els meus germans i jo fèiem competicions de salt